بؤیوتوسن قوجاغیندا ایگیدلرسن
ایگیدلیگی سن دنیایا گتیرمسن
آنایوردویوو امیزسان آذربایجان
محمد اشراقی

آتالاسوزلری

آتیم آت اولونجا، یئیه سی مات اولار!

کور آتین کور دا بایطاری اولار!

آت مینن چاپار، حق یولون تاپار!

یویوره ن آت قمچی یئمز!

کور آتی مینیب، کؤنده لن چاپیر!

آت آلمامیش آخورون چکیر!

قاطیرا دئدیلر آتان کیمدیر؟ دئدی:آنام آتدیر!

آت اؤلوب، ایتین بایرامی دیر!

الیمدن توتان گلمیر،قیچیمدان سوروتله ین گلیر!

آیاغووی یورقانووا گورا اوزالد!

بیلمجه‌لر

اویان قالا ، بویان قالا ، اورتاسیندا ساری مایا : یومورتا

اوْیان قالا ، بویان قالا ، یاش یاپیرام ، قورو چکیرم : تندیر ایله چؤرَک

اویان قایا ، بویان قایا ، ایچینده آغجا مایا : نئهره

اویان قایا ، بویان قایا ، ایچینده آتلی چاپار : یومورتا

اویان تاختا ، بویان تاختا ، شاققولو بیر اوتاقدا : توسباغا

اویان تاختا ، بویان تاختا ، یومورو بَی اوتاقدا : فیندیق ، قوسیق

اویانی آستی ، بویانی آستی ، دؤرد آیاغینی یئره باسدی : ساتور ، بالتا

طنز دیاماتی های آذربایجان

نمونه های از بایاتی های طنز را می خوانیم:

امام وئردی سامانی

باخ قومون چاشماغینا
ساوریلیب داشماغینا
آتیلیب بیر نئجه سی
قانمازین باشماغینا

دابانیندا یئر ائدیب
هوشو باشدان پئر ائدیب
یارالی آخسا دیبان
گؤزلرین ده چئر ائدیب

آغلاییردی آی آمان
قامتیم اولدو کامان
بئله باشماق تیکه نه
یئری وار دئیه م یامان

بیر ایق سزدی ایشی
دئدی آی جاهیل کیشی
قومدو سانجیر دابانین
باشماغین یوخدو دیشی

قانماز آندی اودومو
آختاریب تاپدی قومو
دیرناغیلا قوپاریب
یئره چالدی اوشومو

دئدی رحمت قابانا
گؤرنه قیلدیم دابانا
قانماز هر یئرده دی کاش
آزیلا بیابانا

قیاشرلر

بولبول قفسینده

رنجدوزان

بولبول قفسینده ائدیری ناله و فریاد
اولدی اود ایچینده عوموروم قدو کیمی برباد
نه آرزیما چاتدیم نه ده گون گوردوم ایلاهی
آرزیملا تیکن ائو بیخیلیب اولمامیش آباد
کونلوم نیگاران ، من نیگاران ،یاشلی گوزوم ده
زنجیر بلادن بیریمیز اولمادیق آزاد
غم یولداشیم اولدو- کدر اولدو منه سیرداش
آغری بیزیم ائوده ائله دی بوللوجا بیداد
آچمیر قفسین بیر قاپیسین کیمسه بو یئرده
درویش لر تای آختاریرام چاره و امداد

قارا مجموعه شیخ صفی الدین اردبیلی

دکتر حسین محمدزاده صدیق

بؤلوم ۱۰ .
کلمات و تحقیقات

گئچمیش سایی نین آردی و...
اوچونجو:اول دورکی آری هئچ وجه ایله سلطانینا مخالفت ائتمز .
امرینه اطاعت ائدر حضوردا و غیبتده .مؤمن داخی گرک دیرکی حضوردا و غیبتده هر نه ایشلرسه پیرین و مرشیدین ایشارتیله ایشله یه و اوندان امیرسیز هئچ ایش ائتمه یه .
دؤردونجو :اول دورکی نه قده ر نباتاتدا لطایف واردیر، اونو حاصیل ائدر و سلطانینین قاتینا آپارار و اونون امرین دوتوب نه یئره دئیرسه اوندا قویار و مؤمنین داخی ائله گرک دیر کی تلقین مرشد ایله ظاهیرده و باطینده عمل ائده و لطایف کی کلمه ی توحیددن حاصیل اولار ،اونا واقعه دئیرلر ، گرکدیرکی اونو مرشددن اؤزگه کیمسه یه دئمه یه و مرشدینین ایشارتی نره یه اولار ایسه ،اوندا قویا .
بئشینجی : اول دورکی آری اولا اؤز ائوینی دوپدولو ائدر و معمور قیلار . اوندان سونرا دیشارداکی خلقه فایدا وئرر. مؤمنین داخی گرکدیرکی اول اؤز ائوین ،معرفت الله ایله دوپدولو معمور ائده. اوندان سونرا باطینین صاف قیلا تا اوندان اهل عالمه فایده ی دینیه سرایت ائده .
آلتینجی:اول دور کی آری نین قاعیده سی اول دور هئچ بیر نسنه نین قدرتی [اونجا] اولماز. یعنی قارینجا و جبیین و اؤزگه جانیوارلارین کی اونلارین یئرینه وارا و اگر وارارلارسا،در حال دیشارا چیخارارلار . غیر جنس ایله انس و الفت ائتمزلر . مرید مؤمنین داخی آنجیلاییین گرک دیر کی هر اندیشه کی حضرت حق تعالی رضاسینا مخالیف اولا، یول وئرمه یه کی کؤنلونه گیره . اگر نا گاه آنجیلاییین فیکیر کؤنلونه گلرسه، اونون دفعینه مشغول اولا و صحبت مخالیفدن اجتناب ائده .
یئددینجی :اول دورکی آری، هر موسیمی بیلر و فراست ایله کندی اوقاتینی تانیر. هر حالینی بواجبی بیلر. شؤیله کی باهاردا توخومدان اؤترو سو آپارار و چونکی گول وقتی اولار، اول قات انواع گوللرله ائولرینی دولدورار و عمارت ائدر. وقتی کی اوغول وئره جک وقت اولار، اول گوللری یئتیر.
اوندان سونرا بوش قالان یئری بالیله دولدورار کی: شراب مختلف ألونه فیه شفاء للناس . مؤمن داخی گرک دیرکی کندی اوقاتینی بیله و عؤمرونو ضایع ائتمه یه . زیراکی فوت،موتدان دوشخوار دیر.
آردی وار

آشنایی با مشاهیر آذربایجان

زندگی نامه صابر
ادامه از شماره قبل و...
از آن زمان بود که دوستی بی‌نظیری بین جلیل محمدقلیزاده و صابر شروع شد. هر دو هنرمند، به دفاع از حقوق کارگران و قشر محروم جامعه در مقابل حاکمان دولتی و عالمان دینی پرداختند. صابر به همان اندازه که محبوب ملت بود و دوستان زیادی پیدا کرد، مورد خشم و غضب نیز قرار گرفت و حتی برخی روحانیون فتوای قتل او را صادر کردند.
از سال ۱۹۰۷ به بعد بود که صابر صابون پزی را کنار نهاده و به فعالیت‌های فرهنگی و مطبوعاتی پرداخت. او پس از اخذ دیپلم در تفلیس، به باکو رفته و با روزنامه زنبور همکاری می‌کند. در سال ۱۹۱۰ همکاری اش را با نشریات گونش و حقیقت آغاز می نماید. مجله گونش، صفحه طنزی به نام پالاندوز منتشر می‌کند که آثار صابر در این صفحه، با نامهای نیزه‌دار و جوالدوز، مورد استقبال قرار می گیرد. همکاری او با ملانصرالدین هم در این سالها همچنان ادامه دارد. این شاعر بزرگ در اواخر سال ۱۹۱۰ به بیماری ورم کبد مبتلا شده و به شماخی بر می‌گردد. در سال ۱۹۱۱ برای معالجه بیماری به تفلیس می‌رود. اما درمان ها کارگر نبوده و او در همان سال چشم از جهان فرو می‌بندد. صابر را در قبرستان هفت گنبد شماخی به خاک سپرده‌اند.

اشعار صابر یک سال پس از درگذشت‌اش تحت عنوان هوپ هوپ نامه منتشر و مورد استقبال زیادی قرار گرفت او را به حق می توان یکی از بزرگترین شعرای معاصر آذربایجان نامید. صابر نه تنها در تاریخ ادبیات آذربایجان، جایگاهی سترگ دارد، بلکه هم چون میرزا جهانگیرخان صور اسرافیل روزنامه نگار نامی و مبارز میهن مان جایگاهی والا را در مبارزات مردم ایران برای آزادی و برابری به خود اختصاص داده است.
ادامه دارد

نسخه های خطی ترکی کتابخانه بزرگ حضرت آیت الله العظمی مرعشی نجفی

نگارش: حسین متقی

به سرپرستی :سید محمود مرعشی نجفی

نصاب

ناظم:
ولی بن یوسف ،اسلیبی عمادی مشهور به«ولی یکن »و «عمادزاده » (متوفای سال ۹۹۸ ه./۹۰-۱۵۸۹م.)
موضوع :
لغت منظوم /**زبان :**ترکی عثمانی .
آغاز :
« اول الله حضرتنه اوله حمد بر دوام
هم رسولینه اولا نیچه صلوتیله سلام . »
انجام:
« ...هم خیر اوله ختمی دخی
آمن یا رب العالمین
مستفعلن مستفعلن
بحر رجز در بو حنین . »
گزارش متن :
منظومه ای در لغات ترکی است که عماد زاده در آن حدود ۷۱قطعه (نزدیک ۶۰۰ بیت)و بر مبنای نصاب الصبیان اثر:ابونصرمسعود بن ابی بکر فراهی (متوفای سال ۶۴۰ه./۱۲۴۲ م)با ذکر بحور عروضی و اوزان شعری در مقطع ابیات به ترتیب حروف تهجی به نظم آورده است ؛در این رساله به جهت تیمن و تبرک اسماء الحسنی و اسماء النبی صلی الله علیه و آله به عنوان تصدیر ذکر گردیده است . متاسفانه از عنوان دقیق کتاب آگاهیهای بیشتری به دست نیامد. در پشت آغازین برگ، نام آن:لغت عمادزاده ثبت گردیده است .
گزارش نسخه :
نوع خط: نسخ متمایل به ثلث کاتب :احمد بن ولدان،آقچه شهری تاریخ کتابت:ماه ربیع الآخر سال ۹۹۸ ه./۹۰-۱۵۸۹م عنوانها و نشانیها:شنگرف نوع کاغذ: فرنگی تعداد برگ :۳۴(۲۹b-۵۳a) تعداد سطر : ۱۶ اندازه متن : ۱۶×۹ س اندازه جلد :۲۱/۵×۱۵ س نوع جلد: مشمعی [گالینگور] مشکی؛عطف:تیماج مشکی .
ویژگیهای نسخه :
درحاشیه تصحیح گردیده است و اثار اندکی از رطوبت در برخی برگها مشاهده می گردد؛ در انجام یادداشتهایی از «شیخ احمد»آمده است . نسخه با توجه به نوع کاغذ ،خط و خود نسخه،از نظر قدمت،حداکثراز سده ۱۲ ه./۱۸ م بوده و تاریخ مذکور (۹۹۸ه./۹۰-۱۵۸۹ م)یا مربوط به تاریخ نظم است و یا مربوط به نسخه مستنسخ عنه؛ واالله العالم .
فهرس مخطوطات مکتبه کوپرلی ،ج ۱ ،ص ۳۲۱

«شماره ۲۰۴۸ مجموعه »

پینه چی

گئچمیش سایی نین آردی و...
وزیر پادشاهین عقلینه بلد ایدی اودور که ، دئدی :
ای پادشاهین عقلینه بلد ایدی ، اودور که دئدی :
ای پادشاه ، دئیردیم اما قورخورام غضبین کئچه .
پادشاه دئدی :
قورخما ، اوره گینده گینده دی .
وزیر گوردی پادشاه ال چکمیه جک ، علاجی کسیلدی دئدی :
ای شاهیم من دئمک ایسته ییرن که ، سیاحت ائله مک .
جماعتین دردین -آزارین ئویرنمک یاخشی ایشدیر . اما اونلارین دردینه علاج ائله مک هر آدامین هنری دگیل .من ایسته ییردیم که سن جماعتین آرزوسونو ئوگره ندن سونرا اونلارا بیر تدبیر توکه سن ، هامی سندن راضی قالا ، یوخسا قورو -بوش گزمکدن نه چینار .

پادشاه دئدی :
وزیر ، گوررورم سن عدالتیمه اینانمیرسان ، اوندا باخارسان من نه ائلیه رم .
وزیر دئدی :
کاش سن دئیه ن اولایدی .
بلی پادشاه وزیرین سوزوندن اینجیب بیر دست درویش پالتاری گئییب دوشدی یولا آز گئتدی ،چوخ گئتدی ، گلیب شهرین کناریندا بیر پینه چیه راست اولدی .گوردی پینه چی باشماق بامایا-بامایا گاه اوخویور ، گاه گولور .
آردی وار

بادصبا

من بیچاره یه رحم ائت، کرم ائت بیرجه دایان
اسمه ای باد صبا زولفی پریشان ائله مه

نه او حال اهلی یم ای دل کی قیلام ترک دیار
بو دیاری منه سن گوشه ی زندان ائله مه

طنزشعرلریمیز

یولچو

اشعار برگزیده از طنزپردازانی که متاسفانه نتوانستیم به شرح زندگانی و فعالیت های ایشان در برخی موارد به نام و مشخصات کاملشان دست یابیم .

عامیل اوغلو

منیم آتام عامیل دی
اونون آدی هابیل دی
لطفی منه شامیل دی
یالانچیدی، اگری دی
ایمانی چوخ کامیلدی
نه دوز ساتار نه اوجوز
اوز ایشینده قابیلدی
یاغی باسار آنبارا
سفیه دگیل عاقیلدی
زلی کیمی قان سورار
جان آلاندی قاتیلدی
نظرینده الینده
هرنه حق وار، باطلدی
بللی دگیل بو آغا
هانسی دینه قاییلدی
ایندی گئدیر فرنگه
چوخ دولارا حامیلدی
هی قازانیر هئی ییغیر
یولچودان دا سائیلدی
اونون بورنون اوغاجاق
تانری اؤزو عادل دی.

***قایناق:۶۰۰شاعردن طنز شعرلر کتابی**

حکیم هیده جی

بؤلوم۱ -باشلانغیج

گئچمیش سایی نین آردی و...
شاعیر اؤز اثرلرینده سئوگی و محبته بؤیوک یئر وئریر،او، دئییر «:هر بیر اینسانیین سینه سینده گره ک اوره ک محبت ایله و سئوگی ایله چالخالانسین ،سئوگی سیز حیات فایداسیزدیر ،اوره ک محبتدن بوش اولسا ،اوره ک ده گییل،بیر تیکه اتدیر :
آدمه معنادا گره کدیر کؤنول ،
کؤنلو اگر اولمایا آدم ده گییل.
***
بو اوره گه ،مهر و محبت گره ک،
یوخسا اؤزو بیر تیکه اتدر اوره ک .
***
بو ایچی بوش قیرمیزی اتدن موراد ،
قلب ده گییل، قلب اولور اؤزگه زاد.»

هیده جی ایناسنا بؤیوک بیر منزلت و مقام قائیلدیر . او اینسانی بو دونیا ایچره آللاهین مظهری و خلیفه سی بیلیرکی ،خالق متعال اؤزونو اینساندا نمایش ائتدیرمیشدیر:
سن دئمه اینسان سوموکدور ،دری،
بیل اونو،حققین مثل و مظهری .
***
آیت کبرای خدادیر بشر ،
حق اؤزونو اوندا ائدیب جلوه گر.
هیده جی ،بو اینسان پرور شاعیر، اینسلاردا اولان بوتون نقصانلاری ،چاتما -مازلیقلاری،اؤز درین و ایتی باخیشلاری ایله گؤرور.
۹-۱. عزیز محسنی
او،«ال گؤتور»آدلی غزلینده ،ریاکار زاهیدلری و طاماهکار تاجرلری قامچیلاییر،اونلارین ایچ اوزونو آچیر و اونلارا دئییر:«ریاکارلیقدان ال گؤتورون:
زاهید بی چاره بسدیر بیر بئله قیلدین نماز ،
سبحه و سجاده نی ییغ ،بو، ریادان ال گؤتور.
بیر بئله ای خواجه! بیغدین مال و دونیا دویمادین ،
تا نه واختا حرص، بو فانی سرادان ال گؤتور .
تاجر بدنفس خوش ظاهر، پیمبردن اوتان .
بسدیر ای نامرد! تنزیل و ریادان ال گؤتور ».
هیده جی،آزادلیق سئوه ن و اینانلیغا حؤرمت بسله ین عارف بیر شاعردیر، هیده جی یه گؤره ،اینسانلار اؤز عمل لرینین قاباغیندا مسئولیت داشیرلار، هر کیمسه بو دونیادا دوز یول گئتسه ،شبهه سیز کی، او اؤز مورادینا چاتاق ،پس خلقین ایشینه ریاکارلیقلا قاریشیب دخالت ائتمک یاخشی بیر ایش ده گییل. او، اؤزونو یالانچی و ریاکار زاهیدنمالارا توتوب،ساده و اوره گه یاتان بیر طرز ایله بئله افاده ی کلام ائدیر :
دانیشما زاهد، اگر سؤز ائشیتمه دیم سنه نه .
من اؤز خدامه گوناه ائتدیم ،ائتمه دیم سنه نه .
حکیم محمد هیده جی نین یازیب یاراتدیغی شعرلر،هامییا دوغما و اوره گه یاتاندیر .
آردی وار